

Huishoudelijk verpakkingsafval: Wegwijs in het FOST Plus debat

Peter Van Humbeeck

Het verpakkingsafval staat vandaag opnieuw hoog op de politieke agenda, zowel op Europees als op federaal, intergewestelijk en Vlaams niveau. Tegen deze achtergrond komt ook de oude discussie over FOST Plus in een stroomversnelling. Deze bijdrage schetst, na een korte uitleg over FOST Plus, de belangrijkste discussiepunten waarover in de komende weken en maanden het debat zal worden gevoerd.

1. FOST PLUS

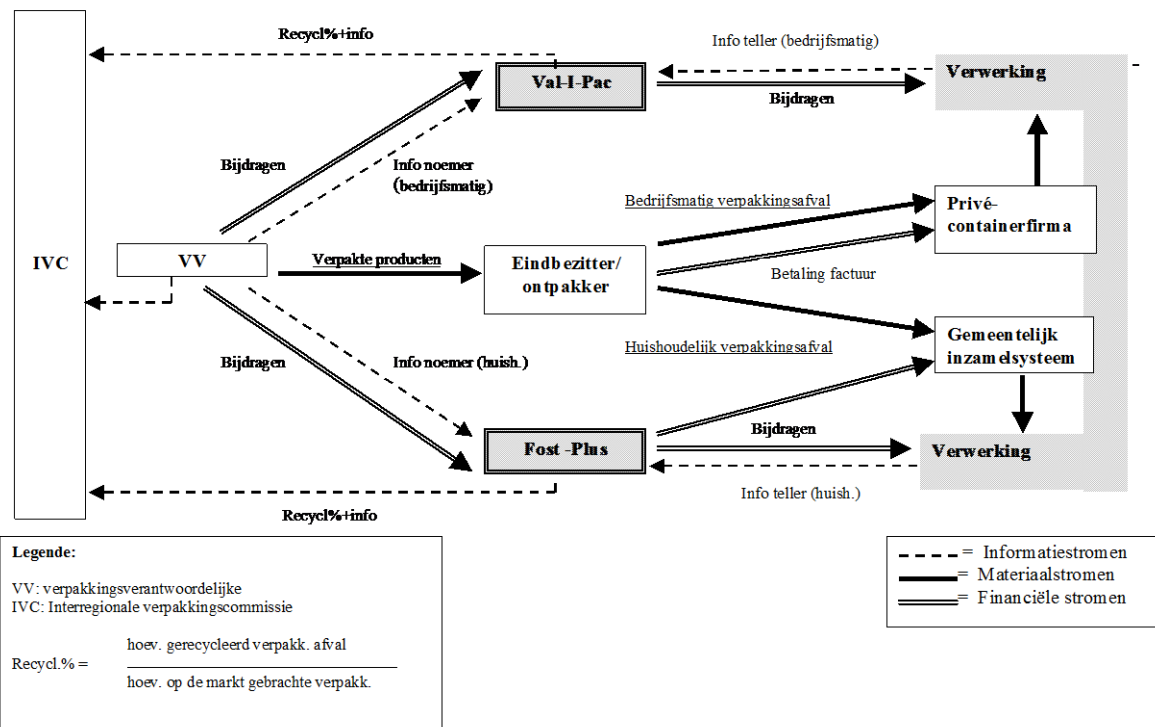
1.1 Situering

FOST Plus werd in 1994 opgericht door de privé-sector in het licht van de discussies over milieutaksen op drankverpakkingen en de Europese verpakkingsrichtlijn 94/62/EG. Aan deze richtlijn werd in België uitvoering gegeven via het interregionaal samenwerkingsakkoord betreffende verpakkingsafval. De centrale verplichting van dit samenwerkingsakkoord betreft de terugnameplicht van verpakkingsafval, d.w.z. de verplichting van elke verpakkingsverantwoordelijke om bepaalde quota voor recyclage en nuttige toepassing van verpakkingsafval te bereiken. De verpakkingsverantwoordelijke kan dit zelf doen, of aansluiten bij een erkend organisme dat in zijn plaats voldoet aan de quota. Voor huishoudelijk verpakkingsafval werd FOST Plus door de overheid (de interregionale verpakkingscommissie of IVC) erkend als organisme. Voor bedrijfsmatig verpakkingsafval werd VAL-I-PAC erkend.

1.2 Werking

FOST Plus is een tussenpersoon tussen verschillende actoren (zie figuur 1). Alle verpakkingsverantwoordelijken die huishoudelijke verpakkingen op de Belgische markt brengen, kunnen aansluiten bij FOST Plus. Deze verpakkingsverantwoordelijken betalen bijdragen aan FOST Plus in verhouding tot de hoeveelheid en de aard van de verpakkingen die zij op de markt brengen. De ontvangen gelden dienen voor de financiering van de kosten verbonden aan de realisatie van de quota van het samenwerkingsakkoord. Het gaat zowel om de kosten van het inzamelen, sorteren, en verwerken van het selectief ingezamelde verpakkingsafval (rekening houdend met de opbrengst van de verkoop van gerecycleerde materialen) als om algemene onkosten (d.w.z. alles wat niet direct inzameling, sortering en recyclage/valorisatie is, bv. communicatiekosten en personeelskosten van FOST Plus).

Figuur 1: Werking van FOST Plus en VAL-I-PAC

Technisch gezien zijn *alle* verpakkingen recycleerbaar, maar volgens FOST Plus is het vanuit economisch en ecologisch standpunt niet verantwoord om dit te doen. Daarom zamelt FOST Plus niet al het huishoudelijk verpakkingsafval in, maar enkel die verpakkingen waarvan volgens FOST Plus de recyclage verantwoord is en die FOST Plus toelaten om de quota van het samenwerkingsakkoord te realiseren. Dat toch ook voor de verpakkingen die niet selectief worden ingezameld wordt betaald aan FOST Plus via het Groene Punt, is een essentieel kenmerk van het systeem. Deze bijdrage dient namelijk *niet* om de inzamelings- en verwerkingskosten van de betrokken individuele verpakking te financieren, maar om de globale quota inzake recyclage en nuttige toepassing van het samenwerkingsakkoord, die gelden voor alle verpakkingsmaterialen samen, te bereiken. Door deze *solidariteit* kunnen de globale recyclagedoelstellingen van het samenwerkingsakkoord volgens FOST Plus op de goedkoopst mogelijke manier worden gehaald.

FOST Plus is verplicht om voor de selectieve inzameling contracten af te sluiten met de gemeenten en intercommunales, en dient de reële en volledige kosten ervan terug te betalen, tenminste indien de inzameling gebeurt volgens de scenario's die conform zijn aan het uitvoeringsplan huishoudelijke afvalstoffen. FOST Plus wil de inzamelssystemen echter zo uniform mogelijk organiseren, met de bedoeling de inzameling te vereenvoudigen, het beheer, de opvolging en de vergelijking tussen de projecten te vereenvoudigen, en de communicatie naar de bevolking te vereenvoudigen. Daartoe werkt FOST Plus met een basisscenario: inzameling van glas via glasbollen, maandelijkse huis-aan-huis inzameling van papier en karton samen met oude kranten en tijdschriften, en huis-aan-huis

ingezameling van PMD (plastic flessen en flacons, metalen verpakkingen en drankkartons) twee maal per maand via de blauwe zakken.

Na eventuele verdere sortering in sorteercentra wordt het selectief ingezamelde verpakkingsafval aangeboden voor verwerking. Daartoe werden afzetorganisaties opgericht en worden door FOST Plus contracten afgesloten met recyclagebedrijven.

1.3 Realisaties

Selectieve inzameling

Het *samenwerkingsakkoord* of het *erkenningbesluit* leggen geen doelstellingen op inzake selectief in te zamelen hoeveelheden, verpakkingen of materialen. Wel is voorzien dat FOST Plus geleidelijk het geheel van het Belgisch grondgebied moet bestrijken met een intensieve selectieve inzameling. De realisatie daarvan heeft vertraging opgelopen (zie tabel 1). Eind 2000 bedroeg de effectieve bedieningsgraad van de bevolking 76% in plaats van de vereiste 90%. Deze vertraging doet zich bijna uitsluitend voor in Vlaanderen. Volgens FOST Plus is dit te wijten aan de discussies met de intercommunales over de modaliteiten van de inzameling (zie verder).

Tabel 1: Selectieve inzameling – te realiseren dekkingspercentage door FOST Plus

<i>Belgisch grondgebied</i>	<i>31/12/1999</i>	<i>31/12/2000</i>	<i>31/12/2001</i>
Te realiseren dekkings%	80%	90%	100%
Gerealiseerd dekkings% België	71%	76%	83%*
Gerealiseerd dekkings% Vlaanderen		72%	79%*

* cijfer voor begin 2001

Het *uitvoeringsplan huishoudelijke afvalstoffen* bevat wel concrete doelstellingen voor de selectieve inzameling. De realisatie ervan is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheden en FOST Plus. De doelstellingen voor 2001 werden reeds in 1999 overtroffen (behalve voor de categorie overige kunststof, zie tabel 2). Dit is onder andere te wijten aan de activiteiten van FOST Plus. Door FOST Plus werd in 2000 een gemiddelde van 57 kg/inwoner/jaar verpakkingen verzameld via de selectieve inzamelingen (glasbollen, huis-aan-huis en via containerparken). Samen met het oud papier gaat het om 104 kg/inwoner/jaar. Dit is opnieuw hoger dan het jaar voordien (99 kg/inwoner/jaar) en meer dan het dubbele ten opzichte van 1994 (47 kg/inwoner/jaar). Ook in vergelijking met andere landen scoort Vlaanderen en België zeer hoog qua selectieve inzameling.

Tabel 2: Selectieve inzameling: doelstellingen en realisaties in Vlaanderen

Kg/inwoner verpakking ingezameld	Papier en karton	Glas	Metaal	Kunststof fles	Overige kunststof	Drank kartons	Totaal
Resultaat 1999	17,8	26,2	3,1	3,2	2,3	1,1	53,7
Doelstelling 2001	12	20	3	2	4	1	42

Recyclage en nuttige toepassing

FOST Plus moet als erkend organisme de quota van het samenwerkingsakkoord voor recyclage en nuttige toepassing realiseren (zie tabel 3). De IVC heeft bevestigd dat deze doelstellingen in 1997 en 1998 werden gehaald door FOST Plus. De controles op de

behaalde percentages voor 1999 zijn momenteel nog niet voltooid. FOST Plus beweert zelf ook in 1999 en 2000 de wettelijke recyclageobjectieven van het samenwerkingsakkoord te hebben behaald. Tabel 4 bevat ter informatie de cijfers van FOST Plus over de realisaties per materiaalsoort in 1999 en 2000. Hoe dan ook heeft FOST Plus op het vlak van de recyclage en nuttige toepassing van verpakkingsafval in vijf jaar tijd aanzienlijke resultaten geboekt (zie tabel 5).

Tabel 3: Quota inzake recyclage en nuttige toepassing van het samenwerkingsakkoord

	§	1997	1998	1999	2000 ***
Recyclage	35	40	45	50	50
Totale Nuttige toepassing*	50	60	70	80	80
Recyclage per materiaal**	-	-	15	15	15

*Het percentage van de totale nuttige toepassing is de som van de bereikte percentages van recyclage, organische recyclage en terugwinning van energie.

** Dit is het door de verpakkingsverantwoordelijke te realiseren recyclagepercentage voor elke soort verpakkingsmateriaal (glas, papier/karton, plastic, ...).

*** De IVC diende tegen ten laatste 1 januari 1999 aan de gewesten voorstellen te formuleren met het oog op het verhogen van de percentages. Door vertragingen in de besluitvorming werden echter nog geen nieuwe percentages vastgelegd. Voor 2000 worden in de praktijk echter dezelfde percentages als voor 1999 gebruikt.

Tabel 4: Resultaten van FOST Plus inzake recyclage en nuttige toepassing van huishoudelijk verpakkingsafval in België

materialen	hoeveelheid(ton) 1999			hoeveelheid(ton) 2000		
	Beschikbaar	Recyclage	%	Beschikbaar	Recyclage	%
Papier-karton (1)	139.870	162.389	116,1	156.128	174.009	111,5
Glas	324.840	245.373 (3)	75,5	314.531	272.411	86,6
Plastic (2)	127.190	35.335	27,8	145.711	36.765	25,2
Metalen	88.600	61.820 (4)	69,8	89.050	68.327	76,7
Andere	10.830	0	0	4.351	0	0
TOTAAL	691.330	504.916	73,0	709.771	551.512	77,0
Drankkartons	18.610	10.034	53,9	19.723	10.854	55,0
Plastic flessen	59.000	35.335	59,9	61.308	36.765	60,0

(1) inclusief drankkartons (2) inclusief de flessen en flacons; (3) inclusief extra-tonnages 5.000 ton; (4) inclusief extra-tonnages van schroot: 1.901 ton.

Tabel 5: Resultaten van FOST Plus inzake eenmalige huishoudelijke verpakkingen in België

Eenmalige verpakkingen	1995 (000 ton)	2000 (000 ton)	Procentueel Verschil
Totale hoeveelheid op Belgische markt gebracht	727	769	+6%
Hoeveelheid gerecycleerd	204	546	+170%
Hoeveelheid energetisch gevaloriseerd	186	111	-40%
Hoeveelheid finaal verwijderd	337	112	-67%

En wat met preventie-hergebruik?

Het samenwerkingsakkoord bevat niet alleen doelstellingen inzake recyclage en nuttige toepassing, maar ook inzake hergebruik:: voor elke categorie producten, mag in vergelijking met het voorgaande jaar het aandeel van de herbruikbare verpakkingen niet verminderen en moet het totale gewicht van de eenmalige verpakkingen die in verbruik zijn gebracht dalen.

Het uitvoeringsplan huishoudelijke afvalstoffen 1997-2001 bevat bovendien preventiedoelstellingen: in 2001 moet er ten opzichte van 1995 13% of 42.000 ton verpakkingsafval voorkomen worden, en in 2006 19% of 91.000 ton. Hoeveel verpakkingsafval in realiteit werd voorkomen, is niet gekend. Daarvoor ontbreekt het aan meetinstrumenten om preventie te kwantificeren. Wel staat vast dat de vooropgestelde doelstellingen inzake hergebruik niet werden gehaald: de hoeveelheid eenmalige verpakkingen nam toe en het aandeel van de herbruikbare verpakkingen verminderde.

Een belangrijk verschil met de quota voor recyclage en nuttige toepassing is echter dat het inzake preventie en hergebruik gaat om algemene beleidsdoelstellingen, en niet om afdwingbare taakstellingen voor FOST-Plus of de verpakkingsverantwoordelijken. Bovendien heeft de IVC FOST Plus verboden om acties te ondernemen of te financieren inzake communicatie of informatie met betrekking tot preventie. FOST Plus mag evenmin tussenkomen bij de uitwerking van de preventieplannen die de individuele verpakkingsverantwoordelijken moeten opmaken. FOST Plus mag ook geen enkel O&O project inzake preventie financieren. De activiteiten moeten strikt worden beperkt tot acties die direct verband houden met het bereiken van de percentages van recyclage en van nuttige toepassing. Dat deze doelstellingen inzake hergebruik niet werden gehaald, kan men dus moeilijk FOST Plus verwijten.

2. DE DISCUSSIE OVER FOST PLUS

In het regeerakkoord en de beleidsnota leefmilieu van de minister van leefmilieu en landbouw werden hervormingen van het gewestelijk beleid inzake verpakkingsafval aangekondigd. De achtergrond ervan heeft te maken met een zekere onvrede over de richting waarin het beleid inzake verpakkingsafval in het algemeen en inzake drankverpakkingen in het bijzonder is geëvolueerd. Hierna worden de belangrijkste discussiepunten in het FOST Plus debat geschetst.

2.1 Preventie - hergebruik

Zoals vermeld, werden de vooropgestelde doelstellingen voor hergebruik van verpakkingen niet gehaald. Deze vaststelling is de belangrijkste aanleiding geweest voor de minister bevoegd voor leefmilieu om het huidige verpakkingsbeleid ter discussie te stellen. Daarin zou een grotere klemtoon op preventie en hergebruik moeten liggen, in plaats van op selectieve inzameling en recyclage zoals vandaag het geval is.

Anderen betwijfelen of dit wel steeds de beste optie is, vanuit de vaststelling dat de hiërarchische voorkeur van hergebruik boven recyclage en nuttige toepassing niet altijd en overal geldt. Vergelijkingen van de milieu-impact van herbruikbare en eenmalige drankverpakkingen wijzen uit dat besparingen op grondstoffen en het lagere afvalvolume een substantieel voordeel geven aan hervulbare drankverpakkingen, maar dat dit voordeel gedeeltelijk en soms ook meer dan volledig wordt gecompenseerd door andere factoren, vooral door de milieu-impact van het meertransport. Daarnaast wordt er ook gewezen op de noodzaak van een ruimer analysekader, waarin naast milieu-overwegingen sociaal-economische criteria een rol spelen. De integratie van dergelijke criteria geeft eveneens aan dat de voorkeur voor hergebruik boven recyclage niet altijd en overal geldt.

2.2 *Recyclage en nuttige toepassing*

Reeds tijdens de voorbereiding van het samenwerkingsakkoord vormde de hoogte van de recyclagequota een belangrijk discussiepunt, met aan de ene kant de bemerking dat de vooropgestelde percentages te laag waren en aan de andere kant de vraag van de industrie om niet verder te gaan dan de maximale percentages van de Europese verpakkingrichtlijn. Verder zou een te groot verschil tussen de globale quota en de individuele, per verpakkingsmateriaal te realiseren quota, het gevaar inhouden dat een erkend organisme de globale quota vooral zou trachten te realiseren via een intensieve ophaling en recyclage van de gemakkelijkst (goedkoopst) te recycleren materialen, en dat hiermee niet noodzakelijk ook de beste verhouding vanuit milieu-oogpunt wordt gerealiseerd. Uit tabel is inderdaad reeds gebleken dat er grote verschillen zijn tussen de gerealiseerde recyclagepercentages per materiaalsoort.

Maar ook nu vormen de recyclagepercentages een belangrijk onderwerp van discussie. In mei 2001 werden immers door de gewesten voorstellen geformuleerd voor een verhoging van de percentages van het samenwerkingsakkoord (zie tabel 6). Er is heel wat kritiek op de gebrekkige motivering en onderbouwing van deze verhoogde percentages. Bovendien onderzoekt de IVC momenteel de haalbaarheid van de voorgestelde percentages opnieuw, in het licht van het recente akkoord inzake de milieutaksen op drankverpakkingen dat herbruikbare drankverpakkingen wil stimuleren. Bij meer hergebruik zou het immers moeilijker zijn om de huidige recyclagepercentages te halen. De ingezamelde fracties glas en PMD bestaan vandaag naar schatting voor 2/3^e uit drankverpakkingen. Een groot aandeel herbruikbare verpakkingen kan dan zowel de recyclagekosten per eenheid verpakking doen stijgen; als de selectieve inzameling van eenmalige verpakkingen minder aantrekkelijk maken.

Tabel 6: Door de gewestregeringen voorgestelde wijziging van het samenwerkingsakkoord wat betreft de percentages voor recyclage en nuttige toepassing van verpakkingsafval

	1999	2000	2001	2002	2003
Recyclage	50	50	60	65	70
Totale Nuttige toepassing	80	80	80	85	90
Recyclage per materiaal	15	15	20	25	30

2.3 *Efficiëntie*

Uit vergelijkend onderzoek is gebleken dat de kosten van het FOST Plus systeem zich gunstig positioneren in vergelijking met de opgezette systemen in andere landen. Volgens FOST Plus kan hieruit worden geconcludeerd dat fundamentele wijzigingen aan de huidige werkwijze leiden tot hogere kosten zonder verbetering van de recyclageresultaten.

Andere beweren dat het streven door FOST Plus naar bedrijfseconomische efficiëntie niet noodzakelijk op alle vlakken ook maatschappelijk het meest gewenste resultaat oplevert. Zo is het de vraag of de deelstromen die bedrijfseconomisch het best te recycleren zijn wel de stromen zijn die vanuit milieu-oogpunt best selectief ingezameld en gerecycleerd zouden worden. Een andere vraag is in welke mate de voor het groene punt aangerekende prijs per verpakkingsmateriaal een correcte weerspiegeling is van de milieukosten van de betrokken verpakking. Verder wordt erop gewezen dat de optie om niet al het verpakkingsafval

selectief te laten inzamelen en te laten recycleren, voor gevolg heeft dat de consument wordt verplicht een onderscheid te maken tussen diverse soorten verpakkingsafval. De optie om het inzamelsysteem zo uniform mogelijk te organiseren, zou tot slot de gemeentelijke autonomie beperken.

2.4 De kostenverdeling tussen de overheid en de verpakkingsverantwoordelijken

FOST Plus financiert enkel de kosten van de selectieve inzameling, sortering en verwerking van de *selectief ingezamelde* hoeveelheden verpakkingsafval. Nochtans wordt voor alle verpakkingen een bijdrage betaald aan FOST Plus, ongeacht of deze verpakkingen achteraf daadwerkelijk selectief worden opgehaald of niet. Dit leidt soms tot de kritiek dat de consument twee keer betaalt: een eerste keer via het groene punt voor elke verpakking, een tweede keer via de prijs van de grijze zak voor de verpakkingen die niet selectief worden ingezameld. Ook de gemeenten en intercommunales klagen erover dat zij moeten instaan voor de verwerkingskosten van fracties uit het huishoudelijk afval die tot de verantwoordelijkheid van de producenten behoren.

Daar tegenover staat de stelling van onder meer FOST Plus dat deze discussie berust op een verkeerde interpretatie van de terugnameplicht. De terugnameplicht houdt volgens het samenwerkingsakkoord namelijk niet in dat de verpakkingsverantwoordelijken alle verpakkingen die zij op de markt brengen moeten terugnemen en verwerken, maar omvat enkel de verplichting om de quota van nuttige toepassing en recyclage te halen. Dit betekent dat de verpakkingsverantwoordelijke de kosten moet dragen verbonden aan het behalen van de quota, niet dat de verwerkingkosten van al het verpakkingsafval moeten worden vergoed. Tevens wordt opgemerkt dat het niet correct is dat de consumenten *als groep* twee keer betalen voor hetzelfde: via het groene punt wordt betaald voor de kosten van de inzameling en verwerking van het selectief ingezamelde deel, via de grijze zak voor de inzameling en verwerking van het niet selectief ingezamelde deel.

2.5 Rol gemeenten/intercommunales

Voor inzamelscenario's die intensiever zijn dan het basisscenario (zie hiervoor), betaalt FOST Plus niet de werkelijke kosten van gemeenten en intercommunales terug, maar beperkt de vergoeding zich tot de gemiddelde kost van de projecten waar het basisscenario wordt toegepast. FOST Plus is immers van mening dat andere scenario's enkel leiden tot hogere kosten zonder verbetering van de inzamel- en recyclageresultaten. Terzake bepaalt het erkenningsbesluit echter dat FOST Plus de reële en volledige kosten moet terugbetalen, weliswaar begrensd tot de kosten van de scenario's die conform zijn aan de gewestelijke afvalstoffenplannen met het oog op het bereiken van de objectieven van het samenwerkingsakkoord. Vandaag betaalt FOST Plus de kosten van sommige scenario's die in het uitvoeringsplan huishoudelijke afvalstoffen worden aanvaard niet volledig terug.

Een tweede discussie betreft de interferentie tussen de taken van FOST Plus en die van de gemeenten. Deze discussie spitst zich in de praktijk vooral toe op het feit dat enkele gemeenten/intercommunales de preventie van verpakkingsafval wil stimuleren, maar dit wil doen door de selectieve inzameling van verpakkingsafval te ontmoedigen (bijvoorbeeld door hoge retributies voor de PMD-zakken en door de selectieve inzameling enkel via de containerparken te organiseren). Hierdoor driegt de hoeveelheid huisvuil dat voor

eindverwerking wordt aangeboden echter toe te nemen, waardoor FOST Plus de recyclagedoelstellingen van het samenwerkingsakkoord niet meer of veel moeilijker kan halen.

2.6 Sorteerboodschap

Sommigen vinden de sorteerboodschap van het PMD-afval te complex voor de burger. Bepaalde verpakkingen mogen immers niet in de blauwe PMD-zak worden gestoken, hoewel deze verpakkingen ook een groen punt dragen. Bovendien is er opnieuw de vraag of de huidige keuze van welke verpakkingen wel en welke niet selectief worden ingezameld en gerecycleerd, ook ecologisch en maatschappelijk (ecologisch, sociaal, economisch) de beste keuze is.

Volgens FOST Plus weegt het voordeel om al het verpakkingsafval toe te laten in de PMD-zak echter niet op tegen de nadelen ervan. Een voorsortering aan de bron is niet alleen maatschappelijk goedkoper dan een scheiding achteraf. Het verbetert ook de werkomstandigheden voor de nasortering van het PMD afval. Bovendien geeft het "groene punt" niet aan dat een verpakking recycleerbaar is, wel dat de verpakkingsproducent bijdraagt aan het systeem van het beheersorganisme van zijn land, voor België aan FOST Plus (zie figuur 2). Het probleem van de fout gesorteerde verpakkingen (het zgn. PMD-residu) werd volgens FOST Plus overigens samen met de gemeenten en intercommunales ter harte genomen, met resultaat.

Figuur 2: Het Groene Punt-logo

	<p>Het Groene Punt-logo op een verpakking geeft aan dat de verpakkingsproducent bijdraagt tot het systeem van het erkende beheersorganisme van zijn land, voor België FOST Plus. Het Groene Punt is dus geen ecologisch logo. Het geeft niet aan dat de verpakking recycleerbaar is, en omvat geen instructie inzake inzameling of sortering.</p>
---	---

2.7 Verpakkingsafval gelijkgesteld met verpakkingsafval van huishoudelijke oorsprong

Verpakkingsafval van huishoudelijke oorsprong is volgens de definities van het samenwerkingsakkoord het verpakkingsafval afkomstig van de normale werking van huishoudens én verpakkingsafval die hiermee gelijkgesteld is. Deze verpakkingen komen zowel voor bij huishoudens als bij bedrijven. In de praktijk gebeurt de selectieve inzameling door FOST Plus echter in hoofdzaak voor het verpakkingsafval *afkomstig van de gezinnen*. Immers, niet alle gemeenten of intercommunales wensen huishoudelijk verpakkingsafval van bedrijven selectief in te zamelen of doen dat slechts gedeeltelijk. De reden daarvan heeft zeker in een aantal gemeenten te maken met de doelstellingen van het uitvoeringsplan huishoudelijke afvalstoffen inzake vermindering van de hoeveelheid huishoudelijk afval. Door het afval afkomstig van kleine bedrijven en zelfstandige ondernemers niet langer toe te laten in het gemeentelijk inzamelcircuit, worden immers gunstigere cijfers bekomen. Dit betekent in de praktijk echter dat de mogelijkheden voor bedrijven om gebruik te maken van

de gescheiden inzameling van verpakkingsafval per gemeente kunnen verschillen, en dus ook de kosten: bedrijven die voor hun verpakkingen niet kunnen aansluiten op door FOST Plus gedragen inzamelsystemen, worden geconfronteerd met een concurrentieel nadeel ten opzichte van bedrijven die dat wel kunnen. Deze bedrijven moeten namelijk een beroep doen op privé-ophalers om zich van hun verpakkingsafvalstoffen te ontdoen (zie figuur).

2.8 Controle op FOST Plus

De controle op FOST Plus gebeurt door in de praktijk door de IVC, bijgestaan door de OVAM, door gevolmachtigden, en onafhankelijke expertenbureaus. Dit belet niet dat in discussies de vraag blijft of de controle op FOST Plus voldoende is en voldoende gebeurt. De achtergrond daarvan is dubbel. Enerzijds voert FOST Plus als organisme erkend voor huishoudelijk verpakkingsafval taken uit die kaderen in een opdracht van openbaar nut. Anderzijds, zo wordt gesteld, creëert het samenwerkingsakkoord wel de mogelijkheid dat een verpakkingsverantwoordelijke zijn terugnameplicht individueel vervult, maar is deze mogelijkheid voor een heel aantal onder hen slechts theoretisch zodat er de facto sprake is van een monopoliesituatie. Daarnaast is er ook de vraag of de controle op de verpakkingsverantwoordelijken zelf voldoende is en voldoende gebeurt.

2.9 Publieke informatieverstrekking

FOST Plus en de IVC verstrekken heel wat gegevens aan het brede publiek, onder meer via jaarverslagen, een tijdschrift en een website. Toch dekt de informatie vanuit de IVC blijkbaar niet steeds de behoefte. Zo zijn er dikwijls vragen over het feit of FOST Plus de doelstellingen van het samenwerkingsakkoord en de milieutakswet behaalt. Al te vaak zijn parlementaire vragen nodig geweest om zicht te krijgen op deze informatie, en dan nog is de informatie in de parlementaire stukken vaak zeer summier. Naast meer informatie over FOST Plus blijkt ook meer algemeen behoefte te bestaan aan informatie over de naleving van het samenwerkingsakkoord door alle verpakkingsverantwoordelijken.

3. BESLUIT

In deze bijdrage werden de belangrijkste discussiepunten rond het FOST Plus dossier geschetst. Uit de bespreking blijkt alvast dat voor de helderheid van deze discussie twee zaken duidelijk moeten worden gescheiden: enerzijds het globale beleid inzake verpakkingen en verpakkingsafval en anderzijds de taken en de doelstellingen die aan FOST Plus werden opgelegd (zie bv. de preventiediscussie).

Naar de toekomst toe zijn vier elementen cruciaal. Ten eerste is het essentieel dat er meer afstemming en samenwerking ontstaat tussen het beleid en de initiatieven van de gewesten enerzijds en de federale overheid anderzijds. Ten tweede zijn rechtlijnige benaderingen van het verpakkingsafval te verwerpen. In dit licht is het vandaag onduidelijk of de huidige klemtoon op recyclage altijd gewenst is, maar is het evenzeer onduidelijk of de geplande bijsturing naar meer hergebruik altijd gewenst is en of de geplande verhoging van de quota voor recyclage en nuttige toepassing aangewezen is. Hierover moet onderzoek uitsluitsel brengen. Ten derde is het van belang dat ook voor verpakkingsafval aan de producenten de totale, reële afvalkosten van al het verpakkingsafval dat zij op de markt brengen worden

toegerekend. Dit gebeurt best door FOST Plus op basis van sorteeranalyses de integrale kosten te laten vergoeden van het huishoudelijk verpakkingsafval van de leden dat samen met het huisvuil wordt ingezameld en verwerkt. Deze optie is te verkiezen boven een scenario waarin al het verpakkingsafval selectief wordt opgehaald. Dit betekent echter niet noodzakelijk dat het huidige onderscheid tussen wat wel en wat niet selectief wordt ingezameld de meest ideale situatie is. Ten vierde moet de overheid, en met name de IVC, prominenter aanwezig zijn in het verpakkingsbeleid en beter functioneren. Dit is van groot belang voor de discussie over welke inzamelsystemen kunnen worden aanvaard en integraal moeten worden vergoed, de sorteerbodschap, de controle op FOST Plus en de publieke informatieverstrekking over de bereikte resultaten.

Over de vermelde discussiepunten en mogelijke maatregelen zal in de komende weken en maanden ongetwijfeld een levendig debat worden gevoerd.

Referenties

SERV (2001). Advies over de overeenstemming tussen het gewestelijke afvalbeleid en het voor de drankverpakkingen opgezette beheerssysteem (FOST Plus). Brussel, Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen, 18 april 2001.

SERV (2001). Advies over het voorontwerp van samenwerkingsakkoord tot herziening van het samenwerkingsakkoord betreffende verpakkingsafval. Brussel, Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen, 16 mei 2001.

Peter Van Humbeeck is werkzaam bij de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen. Hij schreef dit artikel op persoonlijke titel.